

HOOFSTUK 1

METODOLOGIE

1.1 Inleiding

Enige studie moet goed gemotiveer word. Om egter 'n positiewe studie oor die Belhar Belydenis in die NG Kerk te onderneem, moet ekstra goed gemotiveer word, want daar is sterk emosie betrokke by besprekings oor hierdie dokument.

1.2 Godsdienst- en sendingwetenskaplike studie

Hierdie studie wil die *missionêre waarde* van die Belhar Belydenis vir die Nederduitse Gereformeerde Kerk (voortaan NG Kerk) na vore bring. Dié belydenis het nie alleen missionêre waarde vir die NG Kerk nie, hierdie waarde is ook van toepassing op die NG Kerk-familie, op die ander gereformeerde kerke in Suid-Afrika en wyer, en uiteindelik vir enige ander kerk wat wil nadink oor hul sending (missie) in hierdie wêreld.

Die studie word onderneem in die Departement Godsdienst- en Sendingwetenskap, maar die fokus van die studie is op Sendingwetenskap, oftewel *Missiologie*. Die onderwerp van die studie is van so 'n aard dat daar ook raakvlakke met verskeie ander teologiese dissiplines bestaan. Die onderwerp van studie is die Belhar Belydenis (1982, 1986) (konfessionele raakvlakke), die historiese aanloop tot die Belhar Belydenis en rol van die belydenis tot op hede (kerk-historiese raakvlakke), die konteks en kerk waarbinne die Belhar Belydenis tot stand gekom het (ekklesiologiese raakvlakke), die rol van die Belhar Belydenis in die herenigingsproses van die familie van NG Kerke (ekumeniese raakvlakke) en die inhoud van die belydenis (ekklesiologiese, etiese-morele en pastorale raakvlakke). Om die waarheid te sê, alle teologiese vakrigtings het 'n missionêre dimensie, of, behoort ten minste so 'n dimensie te hê, want alle teologie wat Skrifgetrou is, het op een of ander manier 'n impak op die lewens van mense. Kirk (1999:11) stel dit nog sterker: "...there can be no theology without mission – or, to put it another way, no theology which is not missionary". In hierdie studie sal daar dus voortdurend gevra word en verwys word na die missionêre waarde van die Belydenis vir die NG Kerk terwyl die genoemde aspekte van die Belhar Belydenis ondersoek word.

Die begrip "sending" het die afgelope halfeeue grootliks van inhoud verander. Bosch praat van 'n "emerging ecumenical missionary paradigm" waarheen die hedendaagse sending besig is om te beweeg (1991:368). Moreau (2000:637) som die veranderinge in sending die afgelope eeu op as

twee belangrike verskuiwings wat plaasgevind het: (a) die besef dat sending meer is as die aktiwiteite van die kerk, op grond van die *Missio Dei*; en (b) die weglating van die tweede “s” in die woord “missions”, om die eenheid van die totale Bybelse taak van die kerk aan te dui: “mission of the church”. In hierdie studie word by die verskuiwing in die begrip sending aangesluit en daarom word nie gevra na die sendingwaarde van Belhar nie, maar na sy *missionêre* waarde. In die tweede hoofstuk word in meer besonderhede op hierdie kwessie ingegaan ten einde duidelik te omskryf wat met *missionêre waarde* bedoel word.

Sendingwetenskap (missiologie) is ‘n wetenskap. Dit beteken dat hierdie studie wetenskaplik uitgevoer word. Daarmee word nie bedoel dat die wetenskap(-pe) die bron van kennis is waaruit teologie bedryf word, of dat die wetenskap die norm verskaf waaraan oordele in hierdie studie gemeet word nie. As teologiese wetenskap word die uitgangspunt geneem dat God die Bron van alle kennis is, soos Hy die Bron van alle dinge is: “Uit Hom en deur Hom en tot Hom is alle dinge” (Rom. 11:36), maar dat hierdie kennis nagevors word deur die bestudering van (a) die Skrif, (b) die woorde en dade van mense, (c) die verkondiging en lewe van die één Kerk en verskillende kerke en (d) die res van die skepping. Al hierdie dinge kan deur ‘n mens ondersoek word, maar nie God nie: “O diepte van die rykdom en wysheid en kennis van God! Hoe ondeurgrondelik is sy oordele, hoe onnaspeurlik sy weë! Wie ken die bedoeling van die Here? Wie gee Hom raad?” (Rom. 11:35). Daarom word teologie nie verstaan as die wetenskaplike bestudering van God self nie (bv. Athanasius en Augustinus in Wright 1988:680). Wanneer daar in teologie oor God gepraat word, behoort dit beperk te word tot dit wat Hy self aan die mens openbaar in sy Skrif – en daarvoor is nie ‘n studie van God nie, maar ‘n studie van die Skrif nodig. In hierdie studie is die onderwerp die Belhar Belydenis, maar daarmee saam word ook die familie van NG Kerke, die geskiedenis rondom die Belhar Belydenis, die verhouding tussen die NG Kerk en die ander lede van die NG Kerk-familie (veral die VGKSA), asook mense se persepsies oor die Belhar Belydenis bestudeer.

Alle teologiese evaluering moet vanuit die Skrif gekontroleer word, hoe moeilik dit ookal soms voorkom, want die Skrif is die enigste kontroleerbare openbaring van die wil van God vir die mens se lewe, en in die wetenskap is kontroleerbaarheid van groot belang. Daarom word teologiese evaluering in dié studie telkens met die Skrif gekontroleer. Daarmee word nie bedoel dat die skrywer se verstaan en interpretasie van die Skrif finaal of die enigste geldende interpretasie is nie, want enige student van die Skrif bly dit lewenslank, of soos Jonker (1976:31) dit stel: “‘n Mens kan nooit eens en vir altyd wéét wat in die Bybel staan...nie.” Met so ‘n Skriftuurlike kontrole word dit vir die akademiese en nie-akademiese leser moontlik gemaak om saam te evalueer, en waar daar verskil word, kan dit ook vanuit die Skrif gedoen word. Die mees basies gereformeerde Skrifbeginsel, naamlik *Skrif verklaar Skrif*, word op hierdie manier toegepas. Tog is die studie wat hier onderneem word nie bloot van akademiese belang nie. Dit is die skrywer se wens dat dit vir gelowiges op alle vlakke van die kerklike lewe van waarde sal wees, en, uiteindelik, ook vir mense

wat nog buite die kerk funksioneer, sodat die kennis, insig en wysheid wat hieruit verkry word daartoe kan bydra dat lof, eer en dank aan ons Hemelse Vader gebring word. Daarmee word hierdie studie met 'n missionêre gesindheid benader: "Gedra julle altyd goed onder die heidene sodat, al praat hulle kwaad van julle asof julle misdadigers is, hulle julle voorbeeldige lewe kan sien en God kan verheerlik op die dag van afrekening." (1 Petrus 2:12).

1.3 Probleem en aktualiteit van studie

1.3.1 NGK en NGSK/VGKSA histories naby

As mens histories kyk na die ontstaan van die NGK en die VGKSA, kan dit nie ontken word dat hierdie twee kerke eintlik vir baie lank 'n noue band met mekaar gehad het nie. Tot en met 1881 was daar net een Kaaps-Hollandse kerk en sinodale verband vir die Kerke van Gereformeerde belydenis in die Kaapkolonie. In 1881 is 'n afsonderlike sinode gevorm vir die gemeentes wat uit sendingwerk onder slawe en nie-westerlinge ontstaan het. Hierdie sinode het bekend gestaan as die NG Sendingkerk (NGSK), die voorloper van die VGKSA. 'n Groot aantal leraars van die NGSK het uit die NGK gekom. Die verhouding tussen die NGK en die NGSK is tot en met 1982 beskryf as 'n Moeder-Dogter verhouding. Die korrektheid van hierdie tipe verhouding vir kerke is nie tans onder bespreking nie. Wat wel belangrik is, is dat hierdie twee kerke nooit los van mekaar kon funksioneer nie, al is dit net omdat hulle in dieselfde land bestaan. Dit is dus noodwendig dat predikante en teoloë wat hul opleiding in die NGK ondergaan het, ook baie nou betrokke was by die skryf van die Belhar Belydenis (bv. Dirkie Smit en JJF Durand). In hierdie opsig kan die NG Kerk nie die Belhar Belydenis ignoreer nie.

1.3.2 NGK en VGKSA kan mekaar ook in die toekoms nie ignoreer

Kyk ons na die feit dat die NGK en die VGKSA in dieselfde land naas mekaar bestaan, is dit vanselfsprekend dat dieselfde nasionale vraagstukke op hierdie kerke se tafels beland. Voeg daarby die ooreenstemmende belydenis in die vorm van die drie Formuliere van Eenheid, die Gereformeerde karakter, asook die historiese band tussen hierdie kerke, is dit duidelik dat die NGK en die VGKSA mekaar in die toekoms nie sal kan ignoreer nie. Dit lyk eerder asof hierdie kerke nader aan mekaar sal moet beweeg as hulle hul missie ten volle wil uitleef in die Suider-Afrikaanse samelewing.

1.3.3 Die roeping van die kerk is op die spel

Kyk ons na die roeping van die Kerk, en dan in besonder die roeping van die kerke van Gereformeerde leer in Suid-Afrika (en Afrika), is dit verder duidelik dat die NGK en die VGKSA nie

geïsoleerd van mekaar kan funksioneer nie, aangesien hierdie kerke dieselfde roeping en taak in hierdie land (en kontinent) het. Die verkondiging van die Evangelie aan die mense van Afrika word al genoem in die betoog vir die koloniserings van die Kaap teen 1650 (Sien die “remonstrantie” van Janssen en Proot in Du Plessis 1965:20-21). Dit beteken dat die blote teenwoordigheid van die kerk vanaf 1652 aan die suidpunt van Afrika ‘n roeping binne die konteks van Afrika en Suid-Afrika impliseer – en hierdie roeping is primêr ‘n *missionêre* roeping. Die vraag is nou of die NGK óf die VGKSA (en die familie van NG Kerke) daarin kan slaag om hul (missionêre) roeping ten volle binne hierdie konteks uit te leef, solank hul as afsonderlike kerke bly voortbestaan.

1.3.4 Die Belhar Belydenis is ‘n groot faktor hierin

Die gesprek oor eenwording in die familie van NG Kerke is al vir twee dekades aan die gang – selfs langer, as die federale Raad van Kerke ook daarby ingesluit word. Hierdie gesprek word gekenmerk deur “die beweging en spanning tussen eenheid en verskeurdheid” (Van der Linde 2002:7). Een van die grootste faktore in die eenwordingsgesprek is die *Belhar Belydenis*. Sommige meen dat die Belhar Belydenis ‘n struikelblok is op die weg na eenwording. “Daar kan met reg gesê word dat die Belydenis van Belhar hoog op die lys van omstrede sake is wat tans die proses van kerkvereniging negatief beïnvloed” (289). Vir die VGKSA kan kerkvereniging nie sonder die Belhar Belydenis plaasvind nie: “Die lidmate [van die VGKSA] het *Belhar* al te veel hulle eie gemaak om weer daarvan te kan afsien.” (Smit 2000:172). Met die samespreking te Esselenpark en Achterberg (2006-2007) het die herenigingsproses momentum begin optel, maar onlangs het die tekens van verwydering weer na vore gekom, veral in die polarisasie tussen prof. Thias Kgatla en Piet Strauss, die nuutverkoose moderators van die VGKSA en die NG Kerk onderskeidelik. In hierdie breuk staan die Belhar Belydenis weereens sentraal: “Prof Strauss sê daar is sekere vrae oor die Belydenis van Belhar wat uitgeklaar sal móét word. ‘Ek, en ‘n groot deel van die NG Kerk, sien Belhar nie as ‘n belydenis nie. Is dit hoekom my belewenis van die eenheidsproses vir prof. Kgatla onaanvaarbaar is?’” (Die Kerkbode 25 Januarie 2008:1). Volgens Smit sal enige kerk wat met die VGKSA wil verenig, op “een of ander wyse met Belhar ook moet reken” (172). Hierdie studie is presies daarmee besig. Tot dusver kon nog geen streeksinode besluit om die Belhar Belydenis as konfessie vir die NG Kerk te aanvaar nie, en daarom bly hierdie besluit ook ‘n onmoontlikheid vir die Algemene Sinode, maar is dit die enigste manier om met die Belhar Belydenis te reken? Hierdie studie wil ‘n alternatiewe roete aandui. Die vraag wat gevra word, sentreer nie rondom die aanvaarding van die Belhar Belydenis deur die NG Kerk as konfessie nie, maar het te make met die missionêre waarde van die belydenis.

1.3.5 Die Missionêre roeping binne 'n (Suid-) Afrika konteks

Binne die konteks van Suid-Afrika (en natuurlik ook Afrika) vandag, is daar 'n sensitiviteit rondom ras- of kleurverdeling. Die rassevraagstuk en die geskiedenis van apartheid maak die afsonderlike ontwikkeling van twee gereformeerde kerke met dieselfde belydenis, maar wat begrens word deur verskillende rasse-bevolkings, nie iets wat ongesiens verby kan gaan nie. Dit is nie bloot 'n saak wat deur kerke intern behandel kan word nie. Die oë van die hele Suider-Afrikaanse bevolking is op so 'n situasie gerig. Selfs die internasionale gemeenskap is hiervan bewus. Dit beteken dat die boodskap wat hierdie kerke na die gelowige- en ongelowige gemeenskap uitstuur, baie mooi oorweeg moet word. Hierdie boodskap het te make met vroeë soos:

- ┆ Wat beteken geloof in Christus vir die eenheid tussen gelowiges?
- ┆ Watter verskil maak die Evangelie ten opsigte van versoening tussen mense?
- ┆ Wat het die Bybelse boodskap te sê oor geregtigheid in die samelewing?

Hierdie vroeë word in die Belhar Belydenis aangespreek en verder uitgelig in die volgende hoofstuk (hoofstuk 2).

1.3.6 Verkeerde beweegredes

Die benadering tot die waarde van die Belhar Belydenis wat in hierdie studie onderneem word, is 'n verantwoordelike gereformeerde omgang met hierdie dokument. Dit sou verkeerd wees vir die NG Kerk om die Belhar Belydenis te aanvaar bloot ter wille daarvan om die NG Kerk te red, ter wille van eenwording met die VGKSA, vanweë politieke druk, of as gevolg van nuwe ervarings wat in die huidige Suider-Afrikaanse samelewing na vore kom, soos byvoorbeeld dat ongeregtigheid in die samelewing nou behels dat 'n ander groep mense benadeel word. Vir die gereformeerde kerk is die enigste ware maatstaf wat aangelê kan word vir die beoordeling van die waarde van 'n dokument soos die Belhar Belydenis vir 'n kerk of gemeente, die roeping van daardie kerk volgens die Skrif binne 'n bepaalde konteks. Vir die NG Kerk beteken dit dat daar gevra moet word na *die missionêre waarde van Belhar Belydenis*. Hoewel hierdie studie nie *primêr* fokus op die gesprekke oor kerkeenheid tussen die familie van NG Kerke in Suider Afrika nie, het die bepaling van die missionêre waarde van die Belhar Belydenis as konfessie *sekondêre* waarde vir die proses van kerkeenheid (in die familie van NG Kerke), en daarom gaan die studie afsluit met opmerkings oor die waarde van die Belhar Belydenis vir hierdie eenheidsgesprek.

1.4 Vraagstelling en hipotese

Hierdie navorsing is onderneem met die titel: *Die missionêre waarde van die Belhar Belydenis as konfessie van die NG Kerk*, met subtitel: *instrument tot inheemswording*. Die bedoeling was om te kyk na die waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk indien die NG Kerk dit amptelik sou aanvaar as 'n belydenis. Soos die navorsing gevorder het, is al hoe meer beseft dat die titel moet verander na: ***Die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk: instrument tot inheemswording***. Die rede hiervoor is dat die bestudering van die gereformeerde siening van konfessies gelei het tot die vraag of die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk afhanklik is van die aanvaarding van hierdie dokument deur die NG Kerk as *konfessie*. Met die aanvanklike titel kon die indruk geskep word dat die Belhar Belydenis slegs missionêre waarde vir die NG Kerk het indien dit as *konfessie* aanvaar word op dieselfde basis as die drie Formuliere van Eenheid, maar is dit werklik nodig? Het die Belhar Belydenis, binne die raamwerk van die gereformeerde siening en hantering van belydenisse, steeds groot missionêre waarde vir die NG Kerk, selfs al sou dit nie deur die NG Kerk as hul konfessie aanvaar word nie?

Die vraag wat deurlopend in hierdie studie na vore kom, is:

Wat is die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk, of, anders gestel, hoe dra die Belhar Belydenis by tot 'n meer gehoorsame uitleef van die NG Kerk (familie) se missie in die wêreld?

Die **hipotese** wat gestel word, is **dat die Belhar Belydenis groot missionêre waarde het vir die NG Kerk**.

As **subhipoteses** word gestel:

- (a) Die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk is nie afhanklik van die aanvaarding van die belydenis as konfessie nie;
- (b) Die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk is meervoudig en ontwikkel voortdurend;
- (c) Die missionêre waarde van die Belhar Belydenis kan gesien word daarin dat die belydenis 'n instrument tot egte inheemswording is vir die NG Kerk-familie in Suid-Afrika

1.5 Metode en werkswyse

Die studie is onderneem in aansluiting by verskillende dissiplines. Vir die teoretiese onderbou van die missiologie is literatuur oor die missiologie nagevors, wat in hoofstuk 2 uiteengesit word. 'n Literatuurstudie is gemaak rondom die Belhar Belydenis wat gelei het tot 'n histories-kontekstuele analise in hoofstuk 3 en 4 (die konteks van die Belhar Belydenis word histories ontleed) en 'n

konfessionele bestudering van die belydenis in hoofstuk 5 (resepsie, karakter van belydenisse). Ten einde meer inligting oor die internasionale belangstelling in die Belhar Belydenis te bekom, is 'n internet-studie en epos-gesprekke onderneem. 'n Proses van kwalitatiewe onderhoude is onderneem met die doel om vars inligting te bekom rondom mense in die NG Kerk en die VGKSA se persepsies oor die missionêre waarde van die Belhar Belydenis. Omdat kwalitatiewe onderhoude 'n baie omslagtige proses is, is besluit op slegs 14 onderhoude, met 10 respondente uit die VGKSA en 4 uit die NG Kerk. Met die onderhoude is spesifiek persone gekies wat positief oor die Belhar Belydenis is en goeie kontak met die belydenis het, sodat die vraag oor die missionêre waarde van die belydenis aan hulle gestel kon word. In hierdie opsig is die oormaat respondente lidmate van die VGKSA. Die keuse van persone vir onderhoude is nie bedoel om 'n verteenwoordigende groep ("sample") te wees nie, aangesien die doel van die onderhoude ook nie was om 'n verteenwoordigende mening te verkry nie. Die doel van die onderhoude was om van die narratiewe beginsels in te span om die gesprek oor die Belhar Belydenis, en veral oor die waarde van dié belydenis vir die missie van die kerk, te stimuleer. Omdat dit die doel van die onderhoude is, en omdat dit 'n lewendige bydrae tot die gesprek oor Belhar wil lewer, word die getranskribeerde weergawe van die onderhoude as 'n deel van die studie gesien. Dit word in hoofstuk 7 as Addendum weergegee. Aan die begin van elke onderhoud word die redes vir die keuse van daardie betrokke respondent weergegee. In hoofstuk 6 word belangrike temas wat uit die onderhoude afkomstig is, as 'n verwysingsbron gegee. Hoofstuk 6 gee riglyne vir gemeenteleiers en leraars vir die fasilitering van 'n oop en eerlike debat oor die Belhar Belydenis in die familie van NG Kerke.

1.6 Uitklaring van terminologie

1.6.1 Belhar Belydenis

Die Belhar Belydenis is 'n dokument wat deur die Nederduitse Gereformeerde Sendingkerk (NGSK) in die vorm van 'n geloofsbelydenis opgestel is in 1982. Hierdie dokument is aanvaar as 'n belydenisskrif van die NGSK op die sinode van 1986, naas die Nederlandse Geloofsbelydenis, die Dordtse Leerreëls en die Heidelbergse Kategismus (hierdie drie dokumente staan bekend as die drie Formuliere van Eenheid). In 1994 het die NGSK verenig met 'n deel van die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Afrika (NGKA) om die Verenigende Gereformeerde Kerk in Suider Afrika (VGKSA) te vorm. Die Belydenis van Belhar was van die staanspoor af een van die belydenisse van die VGKSA.

1.6.2 Die Kerk en die NG Kerk

Voordat gepraat word oor die sending van die Kerk, moet eers uitgeklaar word wat bedoel word met *die Kerk*. Daar word vandag baie maklik en baie dikwels gepraat van *die kerk*, maar dit is nie altyd seker wat 'n persoon met hierdie woord bedoel nie. Soms word “die dominee”, die “priester” of “die pastoor” bedoel (“die kerk het my nie eens kom besoek in die hospitaal nie”), soms word 'n aantal lede van 'n bepaalde gemeente bedoel (“die kerk veroordeel my egskending”), soms word 'n breër kerklike struktuur bedoel (“die kerk beweeg nou in die verkeerde rigting”), soms word 'n bepaalde gemeente bedoel (“die kerk het my verkies as ouderling”) en soms word 'n gemeentelike byeenkoms bedoel (“gaan jy more kerk toe?”).

Om te probeer worstel met onderskeidings soos sigbare *versus* onsigbare, organisme *versus* instituut, strydend *versus* triomferend, staties *versus* dinamies (Heyns 1984:386-389) is nie die bedoeling van hierdie studie nie. Dit is handig om kennis te neem van Dulles (1974) se modelle vir die kerk, naamlik *'n institutêre model*, *'n mistiese gemeenskapsmodel*, *'n sakramentele model*, *'n verkondigingsmodel* en *'n dienskneg of diakonale model* in die sin dat dit die verskillende vorme van selfverstaan van kerke of gemeentes uitwys, maar dit het nie veel waarde vir die omskrywing van die Kerk soos dit in hierdie studie beoog word nie.

'n Handige definisie is Coenie Burger (1999:10) se beskrywing van die Kerk: “As ons kerk sê, sê ons gemeente”. Hy verduidelik dat hy bewus is van ander gestaltes van die kerk soos streeksverbande, denominasies, die ekumene, asook kleiner eenhede soos groepe en selfs gesinne – en hulle belangrikheid vir die toekoms van die Christendom, maar dat “*die meeste van hierdie ander gestaltes alleen bestaan op grond van die werk wat in gemeentes gedoen word. Waar gemeentes vou, gaan daar weinig van hierdie ander gestaltes oorbly*” (Burger 1991:10 – sy kursivering).

Die Nuwe Testamentiese woord *ekklesia* (ἐκκλησία) kom op dieselfde gedagte neer. *Ekklesia* verwys na 'n versameling gelowiges (nie noodwendig net Christene¹ nie, ook Joods-Messiaanse gelowiges). Louw en Nida omskryf ἐκκλησία as volg:

“a congregation of Christians, implying interacting membership - ‘congregation, church... Though some persons have tried to see in the term ἐκκλησία a more or less literal meaning of ‘called-out ones,’ this type of etymologizing is not warranted either by the meaning of ἐκκλησία in NT times or even by its earlier usage. The term ἐκκλησία was in common usage for several hundred years before the Christian era and was used to refer to an assembly of persons constituted by well- defined membership. In general Greek usage it was normally a socio-political entity based upon citizenship in a city-state (see ἐκκλησία^c, 11.78) and in this sense is parallel to ἀγομή (11.78). For the NT, however, it is important to understand the meaning of ἐκκλησία^a as ‘an assembly of God’s people.”

(Louw & Nida 1988:126)

Met “die Kerk”, word eintlik *ekklesia*, soos hierbo, bedoel en die woord waarmee *ekklesia* vertaal word, is “gemeente”. Waar van gemeentes gepraat word, word daarby ook alles wat vanuit gemeentelike werksaamhede vloei, bedoel. Wanneer gedink word aan gemeentes, moet in gedagte gehou word dat hierdie woord (gemeente) ook in ‘n verskeidenheid terme verstaan kan word, en dat hierdie studie dit in die wydste moontlike sin wil verstaan. Daar bestaan vandag makro-gemeentes én klein gemeentes. Dink byvoorbeeld aan die onderskeidings wat Alice Mann (1998) maak tussen familie-grootte, pastor/predikant-grootte, program-grootte en korporatiewe-grootte gemeentes.

Wanneer dus gepraat word van *die Kerk* (met hoofletter “K”) sal uitgegaan word van ‘n gemeentosentriese denke (gemeentes staan sentraal in die ekklesiologie/kerkbegrip), nie ‘n *sola ekklesia* (daar bestaan slegs gemeentes) nie. Gemeentes is vandag die beginpunt van kerk-wees (eklesiologie). Die vraag oor die missie van die Kerk is: “Wat is die missie van gemeentes?”, en die vraag na die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk is: “Wat is die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir gemeentes van die NG Kerk, en alles wat vanuit hierdie gemeentelike bestaan vloei?”

¹ *Christene* in terme van die latere onderskeid wat gekom het tussen Christen en Jood, as twee verskillende godsdienste. Die eerste Christene was Jode.

1.6.3 *Familie van NG Kerke*

Hiermee word bedoel die groep Nederduitse Gereformeerde Kerke in Suider Afrika. Hierdie familie van NG Kerke bestaan uit die Nederduitse Gereformeerde Kerk (NGK), die Nederduitse Gereformeerde Kerk in Afrika (NGKA), die Reformed Church in Africa (RCA) en die Verenigende Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika (VGKSA). Een of meer van die familie van NG kerke kom voor in Suider Afrikaanse lande soos Suid-Afrika, Namibië, Zambië, Zimbabwe, Botswana, Lesotho en Swaziland.

1.6.4 *Missionêre waarde*

Die woord ‘missionêr’ wil iets weergee van die taak of missie wat die kerk in die wêreld het. In die verlede is die Engels “missions” dikwels vertaal met “sending”, maar hierdie woord het tradisioneel in die NGK ‘n konnotasie van ‘n sendeling wat elders in ‘n ander land gaan sendingwerk doen. *Missionêre waarde* gaan om ‘n baie wyer begrip wat konsepte soos diens-getuienis, getuienis (“witnessing”), kerugma, koinonia, geregtigheid en evangelisasie (in verskeie vorme) insluit. Kraemer (1938) noem dat die Evangelie-boodskap nie net ‘n godsdienstige impak op ‘n gemeenskap behoort te hê nie, dit moet ook die sosiale, politieke en kulturele lewe insypel vir ‘n werklik standhoudende impak. *Missionêr* het te make met die invloed van die kerk op al hierdie vlakke van ‘n samelewing. Die vraag wat gevra word, is watter waarde het die Belhar Belydenis vir die boodskap wat die NG Kerk (Suid-Afrika en) die wêreld instuur, asook die boodskap waaraan die NG Kerk haarself meet.

1.6.5 *Konfessie*

Die woord “konfessie” beteken belydenis of belydenisskrif wat deur ‘n kerk aanvaar word as gesaghebbend en deel van sy getuienis en erfenis. ‘n Konfessie is ondergeskik aan die Bybel. Dit verwoord die waarhede aangaande ‘n sekere saak of groep sake soos die kerk dit verstaan in die lig van die Skrif. Konfessies het verskillende betekenis vir verskillende kerke. So is daar byvoorbeeld verskil tussen die belangrikheid van ‘n konfessie binne die Lutherse en die Gereformeerde tradisies (sien hoofstuk 4). Aangesien hier gewerk word met die waarde van die Belhar Belydenis as konfessie vir die NGK, sal “konfessie” verstaan word vanuit die gereformeerde agtergrond.

1.7 Slotsom

Met hierdie vooraf-opmerkings kan nou voortgegaan word met die studie oor die missionêre waarde van die Belhar Belydenis as instrument tot inheemswording. Die eerste twee sake wat aandag verdien, is die vraag oor die betekenis van “missionêr” en “inheemswording”. Hierdie twee begrippe het met mekaar te make, maar nie op ‘n reglynige wyse nie, en daarom sal dit nou in die volgende hoofstuk in besonderhede bespreek word as teoretiese onderbou vir die res van die navorsing.

HOOFSTUK 2

MISSIONÊRE WAARDE EN DIE MISSIE VAN DIE KERK

In hierdie Hoofstuk gaan gefokus word op twee konsepte, naamlik *missionêre waarde* en *inheemswording*. Die onderbou van die studie steun op 'n goeie begrip van hierdie twee sake, en daarom word dit hier aan die begin uiteengesit

2.1 Inleidende gedagtes oor missionêre waarde

Eerstens word die *missionêre waarde* van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk nagevors. Om bloot te vra: “wat is die waarde van die Belhar Belydenis?”, is nie spesifiek genoeg nie, want die waarde van 'n dokument kan op meer as een vlak bepaal word. Daar kan byvoorbeeld gepraat word van die *emosionele* of *simboliese* waarde van die Belhar Belydenis, die *politieke* of *teologiese* waarde van die Belhar Belydenis en die *ekonomiese*, *historiese* of *kerklike* waarde daarvan. Elke gesigshoek van waaruit na die Belhar Belydenis gekyk word, gaan bepaal watter waarde dit het. Die vraag wat hier gevra word, is na die *missionêre* waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk. Hierdie vraag word vanuit 'n *missionêre gesigshoek*, oftewel dié van die *sending* van die Kerk bekyk, want, soos dit in hierdie Hoofstuk uiteengesit word, het missionêre waarde met die karakter en wese van die NG Kerk spesifiek, en die Kerk van Christus in die breë, te make.

2.2 Missionêr: 'n meer omvattende benadering tot sending

Bosch (1991:1-11) beskryf die problematiek rondom die verstaan van sending (“mission”) in die inleiding van sy boek *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. Volgens Bosch word die term *sending* sedert 1950 besonder toenemend gebruik onder Christene, en daarmee saam in 'n al wyer sin verstaan. Tot en met die 1950's het die term *sending* 'n baie beperkte stel betekenis gehad. Bosch omskryf hierdie betekenis as volg:

- n die uitstuur van sendelinge na 'n spesifieke gebied,
- n die bedrywighede van sulke sendelinge,
- n die geografiese area waar die sendelinge werksaam was,
- n die organisasie wat die sendelinge uitgestuur het,
- n die nie-Christelike wêreld of “sendingveld”,
- n die sentrum van waaruit die sendelinge in die “sendingveld” gewerk het,
- n 'n plaaslike gemeente sonder 'n inwonende predikant, wat steeds afhanklik is van die ondersteuning van 'n ouer, gevestigde kerk, of
- n 'n reeks spesiale dienste wat daarop gemik is om die Christelike geloof uit te brei of te verdiep, meestal in 'n sogenaamde Christelike omgewing.

(Bosch 1991:1)

Wanneer na hierdie siening van sending verwys word, sal gepraat word van die *tradisionele siening van sending*. Dit is nie noodwendig 'n verkeerde verstaan van sending nie, maar in die hedendaagse tyd het dit duidelik geword dat sending nie net tot hierdie inhoud beperk kan word nie (sien Bosch 1991:3-4; Verkuyl 1981:17-19). Verkuyl verkies die term “missiologie” wanneer hy oor sendingwetenskap praat, en verduidelik dit as volg:

Ik geef de voorkeur aan de internationaal gebruikte term “missiologie”, die zakelijk niet verschilt van “apostolaatstheologie”, maar waarin door het spraakgebruik voor ieder duidelijk is, dat het veld van onderzoek niet primair de inhoud van die boodschap is, maar het missionaire handelen van God en van de mensen in zijn opdracht.

(Verkuyl 1981:16)

Missie het dus grootliks te make met die gestuurdheid van 'n gemeente, met die missionêre handeling van God en met die missionêre handeling van die mense wat aan sy opdrag gehoorsaam is. Wat behels hierdie opdrag? God se opdrag aan die mens het te make met sy taak en sy roeping, maar wat is die verskil of ooreenkoms tussen missie, taak en roeping?

2.2.1 Samehang van missie, taak en roeping

Waar kom die woorde *missie* en *missionêr* vandaan? Die Engelse woord *mission* word in die *Tweetalige Woordeboek* van Bosman, Van der Merwe & Hiemstra (1984:1021) as volg vertaal: “sending; opdrag, boodskap; (vlieg)tog, krygsvlug, vegvlug; beroep, werk; roeping, bestemming; sendingwerk; sendingveld; sendingpos, sendingstasie; sendinghuis; gesantskap; missie.”

Eintlik beteken *sending* en *missie* baie dieselfde, maar as gevolg van die *tradisionele* interpretasie en verstaan van die woord *sending*, word die term “sending” so min as moontlik verder in hierdie studie gebruik. Die Engelse woord “mission” word in hierdie navorsing vertaal met *missie*, soos dit in die laaste instansie in die woordeboek hierbo voorkom.

Wat word bedoel met *missie*, *missionêr*? *Missionêr* het te make met die *missie*, die *taak* of die *roeping* van die kerk in die wêreld vandag, en deur die eeue heen. Die *tradisionele verstaan van sending*, is nie uitgesluit in die *missie* van die kerk nie, maar dit is 'n verskraling van die sending van die kerk indien haar (die kerk se) betrokkenheid in die wêreld beperk word tot die ondersteuning van 'n sendeling in 'n verafgeleë gebied (hoe belangrik dit ookal is)! Die woord *missionaal* het te make met 'n doelgerigte missionêre bewustheid en word in hierdie studie as 'n wisselvorm vir *missionêr* gebruik. Die Engelse woord “missional” verskil van “missionary” net soos “missionaal” / “missionêr” van “sendeling” verskil.

Daar moet eers verduidelik word hoe *missie*, *taak* en *roeping* met mekaar verband hou. Hoewel *missie*, *taak* en *roeping* van die kerk nie heeltemal dieselfde is nie, is dit moeilik om hierdie drie konsepte van mekaar te skei. Ons God en Vader *roep* mense deur sy groot genade en liefde om aan Hom te behoort. Die volgende uittreksels uit die Nuwe Testament gee reeds aanduidings hiervan:

Ons weet dat God alles ten goede laat meewerk vir dié wat Hom liefhet, dié wat volgens sy besluit geroep is....Dié wat Hy daartoe bestem het, het Hy ook geroep. En dié wat Hy geroep het, het Hy ook vrygespreek. En dié wat Hy vrygespreek het, het Hy ook verheerlik. (Rom. 8:26 NAV)

God is getrou, deur wie julle geroep is tot die gemeenskap met sy Seun Jesus Christus, onse Here. (1 Kor. 1:9 OAV)

God, die Vader, *roep* mense, maar hulle bly nog in die wêreld. Hy haal hulle nie uit die wêreld uit nie. “Laat elkeen, broeders, in die staat waarin hy geroep is, daarin bly voor God.” (1 Kor. 7:24 NAV). Wanneer die Vader jou *roep*, beteken dit nie noodwendig dat jy geografies, sosiaal, polities of ekonomies van een plek na ‘n ander moet verskuif nie (in aansluiting by die tradisionele siening van sending). Dit was wel die geval met Abraham (geografiese verskuiwing) en Moses (geografiese en sosiale verskuiwing). Paulus sê ook vir die slawe wat geroep is: “As jy ‘n slaaf was toe God jou geroep het, moet jy jou nie daarvoor kwel nie. Maar as jy die kans kry om vry te word, maak gerus daarvan gebruik.” (1 Korintiërs 7:21 NAV). Moenie dink dat jy noodwendig van werk moet verander, na ‘n ander plek moet verhuis, of ‘n sendeling moet word wanneer die Vader jou *roep* nie. Waar dit wel so uitwerk, is dit goed so. Selfs al gaan jou roeping gepaard met ‘n verskuiwing, jy bly steeds *in* die wêreld – daaruit word jy nie geneem nie, want jou roeping beteken juis dat jy ‘n *taak in die wêreld* het.

Die Here *roep* mense om in die plek waar hulle hul bevind (in die wêreld) besig te wees met ‘n *taak*. “Ek vermaan julle dan, ek, die gevangene in die Here, om te wandel waardig die roeping waarmee julle geroep is” (Efesiërs. 4:1). *Roeping* lei tot die bewuswording van ‘n spesifieke of minder spesifieke *taak* in die wêreld en hierdie *taak* is gelowiges se *missie*.

2.2.2 *Missio Dei en missie van die Kerk*

Ons kan nie van die missie van die Kerk praat, sonder om te begin by die *Missio Dei* nie. God is besig om te werk in die wêreld (insluitend die Kerk). Hy het ‘n missie in die wêreld, en hierdie missie word genoem die *Missio Dei*. Bosch gee ‘n uiteensetting van die ontstaan en verstaan hiervan (1991:389-393). Die *Missio Dei* word begrond in die werk van die Vader, die Seun en die Heilige Gees: God die Vader stuur Jesus, sy Seun, na die wêreld om verlossing te bewerk deur sy offer aan die kruis. Jesus stuur sy Gees om ná sy hemelvaart voort te gaan met die werk wat Hy

begin het. Kyk na die woorde van die *Lutheran World Federation*¹: “Mission is, primarily and ultimately, the work of the Triune God, Creator, Redeemer and Sanctifier, for the sake of the world, a ministry in which the church is privileged to participate.” (LWC 1988:6-10 in Bosch 1991:392).

Bosch sluit sy bespreking af met die opmerking: “Die besef dat sending God se sending is, verteenwoordig ‘n deurslaggewende deurbraak ten opsigte van die voorafgaande eeue. Dit is ondenkbaar dat ons weer kan terugval na ‘n enge, ekklesiosentriese (kerk-gesentreerde) siening van sending.” (Bosch 1991:392 – my vertaling: JM de Beer).

Wat beteken dit nou vir die verstaan van die missie van die Kerk? ‘n Belangrike implikasie van *Missio Dei* vir die Kerk is dat gemeentes baie verantwoordelik moet besin oor hul missie in die wêreld. ‘n Gemeente kan nie maar net bestaan sonder besinning oor haar missie nie, want dit waarmee ‘n gemeente besig is, word gekoppel aan dit waarmee God besig is in die wêreld (*Missio Dei*). Vir *oningelikes* is daar min onderskeid tussen die handeling van die Kerk en die handeling van God. Vir *ingelikes* is dit duidelik wanneer die optrede van ‘n Kerk nie ooreenstem met die karakter van God nie. Albei hierdie scenarios het vërreikende gevolge vir die Kerk. Kerke wat nie in lyn met die *Missio Dei* optree nie, plaas nie net hul eie integriteit nie, maar ook die integriteit van die Evangelie en selfs die integriteit van die karakter van God in die gedrang. As die Kerk liefdeloos optree, waar sal iemand wat God nie ken nie, leer van Sy liefde vir die wêreld?

Aan die ander kant veroorsaak Kerke wat teenstrydig met die *Missio Dei* lewe, dat hul eie geloofwaardigheid betwyfel word deur diegene wat (iets van) die karakter van God ken. Hierdie mense sien dat daar ‘n teenstrydigheid is tussen die optrede van die Kerk en die wese van God. Die gevolg hiervan is nie dat sulke mense die karakter van God in twyfel trek nie, hulle trek eerder die egtheid en betroubaarheid van die betrokke kerk of gemeente in twyfel.

¹ LWF. 1988. Together in God’s Mission. A Lutheran World Federation Contribution to the Understanding of Mission, LWF Documentation, no 26. in Bosch 1991: 392)

Dit is daarom nie vreemd dat Burger die volgende stelling maak nie:

“... ons missie [is] nie iets ... waaroor ons beskik en waaroor ons besluite kan neem soos ons wil nie. Ons kan dit ook nie vul en kleur soos ons goed dink nie ... hier waar dit gaan oor die inhoud van ons taak, oor die vraag *wat* ons moet doen, moet ons ver weg bly van oorspronklikheid en kreatiwiteit. Hier pas dit dat ons sal luister en hoor, dat ons weer en weer die Skrif sal lees, weer en weer na die verhale van God se bemoeienis met mense gaan kyk en dat ons dit wat ons in die Bybel hoor oor die kerk se taak voortdurend met mekaar as geloofsgenote sal bespreek en kontroleer – in die hoop dat ons so in lyn sal bly met die Here se wil. “

(Burger 1999:80)

Burger se aanhaling hierbo, raak die kern van hierdie navorsing aan. Om te vra na die missionêre waarde van die Belhar Belydenis vir die NG Kerk, is nie ‘n blote akademiese oefening nie. Dit raak die wese van die Kerk en haar missie. Aan die een kant beteken dit vir die NG Kerk dat sy hierdie belydenis van haar geloofsgenoot (die VGKSA) ernstig sal opneem en dit sal gebruik as ‘n instrument vir “bespreking en kontrole” (sien aanhaling hierbo Burger 1999:80). Aan die ander kant beteken dit vir die VGKSA dat sy ook haar geloof soos geformuleer in die Belhar Belydenis sal kontroleer en bespreek met die NG Kerk – alles met die oog daarop om meer en meer in lyn met die *Missio Dei* in Suid-Afrika te dink, praat, leef en wees. In terme van die missie van die Kerk in Suid-Afrika, kan niemand dit meer bekostig om in denominasionele terme te dink nie. Dit gaan nie oor watter kerk reg is en watter een verkeerd nie. Die vraag is of ‘n kerk haar missie verstaan vanuit die *Missio Dei* en hoe daardie kerk haar missie lééf.

2.2.3 *Missie is kollektief eerder as individualisties*

In die tradisionele siening van sending is dit nie vreemd om te hoor van ‘n individu wat ‘n roeping ontvang om iewers in ‘n ander gebied die Evangelie te gaan verkondig nie. Hierdie persoon word dan ‘n sendeling in daardie gebied, en wanneer die gemeente(s) wat hom finansiëel en andersins ondersteun, van hul sending praat, verwys hulle na hul “sendeling”. Volgens die tradisionele siening van sending is dit moontlik dat ‘n gemeente haar hele missie (sending) in hierdie terme kan verstaan.

Dit is waar dat individue so ‘n *roeping* en *taak* ontvang en dikwels wonderlike werk verrig as sendeling, maar sendingwerk in hierdie sin is slegs ‘n (klein) deeltjie van die totale geheel van sending.

Waar daar in terme van *roeping* en *taak* in die Skrif gepraat word, word dit hoofsaaklik in 'n kollektiewe sin bedoel. Kyk byvoorbeeld na 1 Petrus 2:9-13:

⁹Julle, daarenteen, is 'n uitverkore volk, 'n koninklike priesterdom, 'n nasie wat vir God afgesonder is, die eiendomsvolk van God, die volk wat die verlossingsdade moet verkondig van Hom wat julle uit die duisternis geroep het na sy wonderbare lig. ¹⁰Julle was vroeër geen volk nie, maar nou is julle die volk van God. Julle het tóé geen barmhartigheid ontvang nie, maar nou het God aan julle barmhartigheid bewys.

¹¹Geliefdes, in die wêreld is julle vreemdelinge en bywoners. Daarom dring ek by julle daarop aan om nie aan sinlike begeertes toe te gee nie. Dit verwoes net 'n mens se lewe. ¹²Gedra julle altyd goed onder die heidene sodat, al praat hulle kwaad van julle asof julle misdadigers is, hulle julle voorbeeldige lewe kan sien en God kan verheerlik op die dag van afrekening.

In hierdie Skrifgedeelte is die *missie* van die kerk nie 'n *taak* waarmee enkele gelowiges op hul eie besig is nie, dit is 'n *kollektiewe taak van gemeentes*. Mense wat vanuit 'n Westerse individualistiese denkraamwerk funksioneer, sal maklik hierdie Skrifgedeelte so verstaan: *Jy is uitverkore, 'n koninklike priester, vir God afgesonder, wat die eiendom van God is, 'n enkeling wat die verlossingsdade moet verkondig van Hom wat jou uit die duisternis geroep het na sy wonderbare lig... Jy is 'n vreemdeling en bywoner in die wêreld, daarom moet jy nie aan sinlike begeertes toegee nie... Gedra jou altyd goed onder die heidene sodat, al praat hulle kwaad van jou asof jy 'n misdadiger is, hulle jou voorbeeldige lewe kan sien en God kan verheerlik...* So 'n vertolking lê wel klem op die persoonlike verantwoordelikheid en rol van elke gelowige in die missie van die Kerk, maar vir baie klink dit na 'n onmoontlike taak – en dit is 'n belangrike vraag of 'n enkeling die missie van die Kerk kan uitvoer. Geen gelowige kan alleen hierdie missie volvoer nie. Daarom het God die *ekklesia* tot stand gebring deur sy Gees.

Die een gelowige se *roeping* en *taak* hang ten nouste saam met die ander se *roeping* en *taak*, want die *ekklesia* (vergadering, kerk) het 'n *roeping* en *taak* in die wêreld, oftewel 'n *missie*, en hierdie missie hang weer ten nouste saam met die *Missio Dei* – dít waarmee God in die wêreld besig is.

2.2.4 *Missie as woord, daad en bestaanswyse*

Wat is hierdie *missie* van die Kerk?

Geroepenes het 'n *missie* in die wêreld. Die Skrif hierbo noem twee dimensies van hierdie *missie*, asook die einddoel daarvan: “om die verlossingsdade ...[te] verkondig van Hom wat julle uit die

duisternis geroep het” en om “julle” altyd goed te gedra onder die heidene, sodat die heidene “God kan verheerlik op die dag van afrekening”. Die *missie* van die kerk in die wêreld het ‘n *verkondigings*-dimensie en ‘n *voorbeeld*-dimensie, asook ‘n einddoel, naamlik die *verheerliking van God*.

Die twee dimensies van *missie* (verkondiging en voorbeeld) is onafskeidbaar van mekaar:

Verkondigings-dimensie van die missie van die kerk: Hier word gedink aan getuienis, onderrig, verduideliking, uitleg, prediking, vermaning en bemoediging as enkele voorbeelde van die verkondigings-dimensie van die missie van die kerk. Die kerk word gestuur met ‘n boodskap wat verbaal, of skriftelik beslag kry.

Voorbeeld-dimensie van die missie van die kerk: Hierdie dimensie verteenwoordig alle aksies, reaksies, optrede, handeling, maniere van ondersteuning, openbaring van liefde en omgee op nie-verbale en nie-skriftelike wyse.

Die missie van die Kerk bestaan uit verkondiging en voorbeeld, altyd tot verheerliking van God en voortdurend op soek na instemming met die *Missio Dei*. Daar is ‘n verdere element wat uitgelig moet word: ‘n Gemeente wat glo dat sy deel is van die *Missio Dei*, het nie net die verantwoordelikheid om te besin oor haar boodskap en taak in hierdie wêreld nie. Haar totale *bestaanswyse* bevestig of weerspreek die waarheid van dit wat sy verkondig.

Newbigin (1989:128-140) bespreek in sy boek, *The Gospel in a Pluralist Society*, sending as woord, daad en nuwe bestaanswyse (*Mission: word, deed and new being*). Hy maak die punt dat die destydse debat waar woord en daad, prediking en aksies teenoor mekaar geplaas is, eintlik “absurd” is. Die sentrale waarheid is nie net woorde nie en ook nie net aksies nie, maar die totale lewe van ‘n gemeente wat deur die Heilige Gees in staat gestel word om in Christus te leef en op so ‘n wyse Sy lyding en die krag van Sy opstanding met ander deel (Newbigin 1989:137).

2.2.5 *Die bestaanswyse van die Kerk en haar geloofwaardigheid*

Wat beteken dit as daar gesê word dat die hele bestaanswyse van die Kerk baie nou saamhang met haar missie in die wêreld? In ‘n latere Hoofstuk van sy boek bespreek Newbigin (1989:222-233) die gemeente as hermeneutiek van die evangelie (*The Congregation as Hermeneutic of the Gospel*)².

² Hierdie Hoofstuk lê die grondslag vir die projek wat Goheen in VSA begin het om die Westerse kultuur te beïnvloed met die evangelie.

Hiermee word *missie, woord, daad, bestaanswyse* en *Missio Dei* in een konsep saamgevat. Newbigin bedoel hiermee:

I am suggesting that the only answer, the only hermeneutic of the gospel, is a congregation of men and women who believe it and live by it. I am, of course, not denying the importance of the many activities by which we seek to challenge public life with the gospel – evangelistic campaigns, distribution of Bibles and Christian literature, conferences, and even books such as this one. But I am saying that these are all secondary, and that they have power to accomplish their purpose only as they are rooted in and lead back to a believing community.

(Newbigin 1989:227)

Die ware uitleg van die boodskap wat die Kerk aan die wêreld verkondig, die bedoeling van die dae waarmee die Kerk in die wêreld besig is, die bevestiging van die Kerk se deelname aan die *Missio Dei*, is te siene op een plek: die lewe van die gemeente wie se bestaanswyse en missie met mekaar ooreenstem. Is dit nie presies wat Paulus bedoel as hy aan die gemeente in Filippi skryf nie?

Julle deel immers almal saam met my in die genade wat God my gee, sowel in my gevangenskap as in my verdediging van die evangelie en die bevestiging van die waarheid daarvan. (Fil. 1:7)

²⁷Hoofsaak is dat julle lewenswandel in ooreenstemming met die evangelie van Christus moet wees. As ek dan kom, sal ek self sien, of as ek nie kan kom nie, sal ek deur berigte hoor dat julle in volkome eensgesindheid standvastig saamstry vir die geloof in die evangelie ²⁸en julle in geen opsig deur die teenstanders laat afskrik nie. Dit is vir hulle 'n teken van hulle ondergang en van julle redding, en dit kom van God. (Fil 1:27-28)

¹²My geliefdes, julle was altyd gehoorsaam wanneer ek by julle was. Des te meer moet julle gehoorsaam wees nou dat ek nie daar is nie. Julle moet julle met eerbied en ontsag daarop toelê om as verlose mense te lewe, ¹³want dit is God wat julle gewillig en bekwaam maak om sy wil uit te voer. ¹⁴Doen alles sonder kla of teëpraat. ¹⁵Sorg dat julle bo alle verdenking staan en opreg bly, onberispelike kinders van God te midde van ontaarde en korrupte mense. Tree onder hulle op as ligdraers in die wêreld ¹⁶deur die woord van die lewe uit te dra. Dan sal ek op die dag van Christus se koms rede hê om trots te wees, omdat dit sal blyk dat ek my nie verniet ingespan het nie en nie verniet geswoeg het nie. ¹⁷Julle geloof is 'n offer in diens van God. (Fil. 2:12-17)

Vir Paulus was dit noodsaaklik dat daar 'n gemeente (gemeenskap) moes wees op elke plek waar hy die evangelie verkondig het, wat sy boodskap in hul bestaanswyse bevestig het. Dit is waaroor *die gemeente as hermeneutiek van die evangelie* gaan. Hermeneutiek is die vraag na die interpretasie van die teks of boodskap: Hoe moet die boodskap verstaan word? Deist (1984) se woordeboek gee dit as volg aan: : **“Hermeneutics:** 1. Theoretical reflection on the process(es) of comprehension in general. 2. Theoretical reflection on the process of communicating the message of a text to a specific audience (referred to also as homiletics). 3. Theoretical reflection on textual interpretation of on methods of exegesis.”

Paulus se antwoord op die vraag: “Hoe moet ons jou boodskap verstaan?”, was eenvoudig: “Gaan kyk na die lewe en bestaan van die mense wat onder leiding van God leef!” Daarom sê hy vir die gemeente in Filippi dat hulle van die eerste dag af met hom saamgewerk het aan die verkondiging van die evangelie (Fil. 1:5). Dieselfde kan gesê word van Paulus se beskrywing van sy werk in Tessalonisense (sien Tess. 1:2-10). Die gemeentes het met hul bestaanswyse die boodskap van die Messias, van Jesus van Nasaret, geloofwaardig gemaak. Onder moeilike omstandighede het die Tessalonisense nie verbitterd geword nie, maar blydskap getoon – 'n blydskap wat slegs van die Heilige Gees afkomstig kon wees - en sodoende het hulle die boodskap van die blydskap van die Gees geloofwaardig gemaak (1 Tess. 1:6-7). Die getuienis wat die Tessalonisense gelewer het deur hul blote bestaanswyse – hulle het Paulus-hulle ontvang, hul van die afgode tot God bekeer, die lewende en ware God begin dien en in afwagting geleef op die koms van Jesus – was so kragtig, dat Paulus kon sê: “sodat dit nie vir ons nodig is om nog iets daarvoor te sê nie” (1 Tess. 1:8-10). Hierdie getuienis is meer as net woorde of dade: dit is “being”, wese of bestaanswyse. Waar 'n gemeente die boodskap wat hul verkondig in hul bestaanswyse uitleef, word hierdie boodskap geloofwaardig. Mense kan die boodskap glo, omdat hulle dit in mense se lewens sien.

Die geloofwaardigheid van die NG Kerk se getuienis is een van die vier hoofredes waarom kerkhereniging van die familie van NG Kerke op die oomblik hoë prioriteit geniet. Die inligtingstuk wat vir bespreking in gemeentes van die NG Kerk versprei is, lees as volg:

'n Derde rede het te doen met geloofwaardigheid. As kerk bring ons die evangelie van Christus se liefde en versoening na die wêreld. Ons bely dat die liefde en versoeningswerk van Christus kragtig is, deur niks gekeer kan word nie en in die mees onmoontlike situasies herstel en vrede kan bring. Deur te herenig, bevestig en bely ons dat ons regtig glo dat die krag van die evangelie die klowe van menslike verskille ten opsigte van taal, ras en kultuur kan oorbrug.

(NG Kerk: 2007, 11)

Die bestaan van die familie van NG Kerke as sinodes wat afsonderlik funksioneer op grond van verskil in ras, mag dalk om verskeie historiese en praktiese redes verdedigbaar wees, maar in terme van die *Missio Dei* stuur dit 'n verkeerde boodskap die wêreld in. Daarom tas dit die geloofwaardigheid van die Kerk aan. Hierdie bestaanswyse van die familie van NG Kerke verkondig iets wat teenstrydig is met die boodskap van die Bybel, en daarom is die kerkhereniging nodig – al lyk dit na 'n pynlike proses vir baie lidmate van hierdie kerke (sien bv. die besware van Conradie 2005 en Danzfuss 1998).

Dit is maar een van die vele voorbeelde van die Kerk as hermeneutiek van die Bybelse boodskap wat sy verkondig. Dit illustreer hoe belangrik dit vir die Kerk is om haar missie prakties te verstaan om daarvolgens te lewe. Daarom is dit belangrik om te vra: Hoe lyk hierdie missie prakties vandag?

2.2.6 Hoe lyk hierdie missie prakties vandag?

In die hedendaagse eeu, kan nie gepraat word van 'n enkelvoudige *missie van die kerk* nie. Hoewel die kerk se missie steeds die twee dimensies van *verkondiging* en *voorbeeld* bevat, sal dit in die pluralistiese samelewing, die pre-moderne gemeenskappe, die moderne én post-moderne generasies, die “global village” stede én die onderontwikkelde platteland, die digbevolkte én verafgeleë areas in die Afrika-wêreld op verskillende plekke 'n groot variasie vertoon. Dit is geensins verbasend dat Bosch (1991:368-510) 'n groot verskeidenheid elemente van, wat hy noem, die *Opkomende Ekumeniese missionêre paradigma* identifiseer nie – “Mission as the Church-with-Others”, “*Missio Dei*”, “Mediating Salvation”, “the Quest for Justice”, “Evangelism”, “Contextualization”, “Liberation”, “Inculturation”, “Common Witness”, “Ministry by the Whole People of God”, “Witness to People of Other Living Faiths”, “Theology”, “Action in Hope”. Hy kom tot die slotsom dat sending (*missie van die kerk*) wat geloofwaardig wil wees en getrou wil bly aan die oorsprong en karakter daarvan, *multidimensioneel* sal moet wees.

Die bekende missioloog, Kraemer (1947), begin *The Christian Message in a Non-Christian World* in 1938 met 'n ontleding van die wêreld waarin die kerk haar bevind. Indien sending (mission) 'n enkelvoudige konsep was met 'n eenmalige definisie en toepassing, sou sy boek heeltemal oorbodig wees, maar hy maak dit duidelik dat die kerk weer in daardie tyd gekonfronteer word met die vraag: “What is its [the Church's] essential nature, and what is its obligation to the world?” (1947:1) Hy herinner die kerk daaraan dat dit die enigste instansie in die wêreld is wat gegrond is op 'n Goddelike opdrag (“divine commission”). Daarom, as die kerk nadink oor hierdie posisie, moet sy opnuut bewus word van haar *missie* (“mission”) in die Christen en nie-Christen wêreld. Hierdie *missie* is 'n apostoliese taak, nie omdat dit van die apostels afkomstig is nie, maar omdat die kerk in al haar woorde en daede die draer is van 'n getuienis oor “God and His decisive creative and redeeming acts and puposes” (1947:2). Om bewus te word van hierdie apostoliese karakter is

die sekerste manier vir die kerk om 'n greep op haar werklike wese en inhoud ("essence and substance") te verkry, en dit is waaroor gedink moet word wanneer gevra word na die Christelike boodskap in 'n nie-Christelike wêreld. Dit bring Kraemer tot die uitspraak: "Therefore, re-orientation of the missionary enterprise is urgent, whether the outcome should be in some cases to perpetuate or in other cases to change radically what we are accustomed to say and do." (1947:2)

Die missie van die Kerk is dus 'n gegewe, gekoppel aan die roeping en wese van die Kerk. Die manier waarop daardie missie 'n werklikheid word in 'n veranderende wêreld, is egter nie altyd so duidelik nie. Groot veranderings in die wêreld waarbinne die Kerk haar missie uitvoer, vra ook 'n herbesinning (re-orientation) van die missionêre bedrywighede van die kerk. In die tyd waarbinne Kraemer geskryf het, het dit duidelik geword dat die wêreld waarbinne hy hom bevind het, verskuif het van 'n hoofsaaklik Christelike omgewing, na 'n nie-Christelike wêreld – en daarom is 'n herbesinning van die taak van die Kerk binne hierdie nie-Christelike wêreld nodig.

Newbigin is met so 'n herbesinning besig, wanneer hy oor die gemeente as hermeneutiek van die Evangelie in 'n pluralistiese sekulêre samelewing skryf:

...the gospel cannot be accommodated as one element in a society which has pluralism as its reigning ideology. The Church cannot accept as its role simply the winning of individuals to a kind of Christian discipleship which concerns only the private and domestic aspects of life. To be faithful to a message, which concerns the kingdom of God, his rule over all things and all peoples, the Church has to claim the high ground of public truth...Public truth, as it is taught in schools and universities, as it is assumed in the public debate about political and economic goals, is either in conformity with the truth as it is given in Jesus Christ, or it is not. Where it is not, the Church is bound to challenge it.

(Newbigin 1989:222)

Dit beteken dat die kerk in elke nuwe situasie, elke konteks, opnuut sal moet besin oor haar *missie* binne daardie konteks in die wêreld. Nie bloot as een van vele bedrywighede nie, maar as die hoogste prioriteit van haar bestaan. Nel (1994:123) sê: "Die kerk is immers nie met sy eie missie besig nie. Die kerk neem deel ("partake") aan die missie van God." Omdat die Kerk se missie niks anders is as deelname aan God se missie in die wêreld nie, is daar kontinuïteit en verandering in die uitleef van hierdie missie. God is onveranderlik, en daarom is Hy net met een missie in die wêreld besig, maar God is ook vry om te maak soos Hy besluit en daarom tree Hy nie altyd dieselfde op nie. Sy missie kry 'n ander gesig van tyd-tot-tyd. Hy het immers self tyd geskep. Hy weet hoe om die beste op te tree in elke situasie, en die Kerk volg Hom hierin na.

Die gestalte van die kerk se missie mag ooreenstem met die optrede van die kerk in vorige eeue, maar dit mag ook grootliks daarvan verskil. Die *motivering* agter die kerk se soeke na 'n relevante *missie* in die wêreld sal altyd wees: haar roeping deur die Hemelse Vader. Hierdie roeping bepaal die karakter en wese van die kerk. Hierdie roeping is hoekom die kerk bestaan. Malan Nel sê: "Dit is dus die missie van God wat die kerk tot gevolg gehad het. Anders gestel: die kerk bestaan omdat God nog altyd verlossend met sy wêreld besig is." (Nel 1994)

As die Kerk aan haar roeping getrou wil wees, het sy geen ander keuse as om besig te raak met die proses van besinning en herbesinning oor haar *missie* in 'n al sneller veranderende wêreld. Om begrip te kry vir die missie van die NG Kerk in Suider-Afrika, is dit nodig dat eers stilgestaan word by hierdie proses van besinning en herbesinning van die Kerk se missie.

2.3 Herbesinning oor die Kerk se missie

Drie vrae kan help om die herbesinning oor die Kerk se missie beter te verstaan:

- n Hoe lyk besinning en herbesinning van die Kerk se missie in werklikheid?
- n Beteken dit dat kerke (of gemeentes) voortdurend met 'n program van missie-formulering besig moet wees?
- n Is dit 'n bewustelike ontdekkingsproses, of gebeur die Kerk se verstaan van haar missie spontaan?

Die bespreking oor die Kerk se missie sal met 'n antwoord op elkeen van hierdie drie vrae afgesluit word.

2.3.1 Hoe lyk hierdie herbesinning in werklikheid?

In Suid-Afrika, en spesifiek in die NG Kerk, was daar die afgelope dekade en 'n half baie sprake van gemeente-vernuwing, gemeentebou en strategiese beplanning in gemeentes. Hendriks (1992) is 'n bekende naam op hierdie gebied en skryf in 1992 sy boek oor strategiese beplanning in gemeentes. Nel (1994) se boek, *Gemeentebou*, verskyn in 1994. Laasgenoemde gaan gepaard met die formulering van 'n visie en doelwitte. Hoewel hierdie publikasies vanuit 'n prakties-teologiese oogpunt geskryf is, kan gevra word: Is Gemeentebou nie in wese 'n herbesinning oor die Kerk se missie nie? Is gemeentebou dalk die praktiese missiologiese implikasies vir gemeentes?

Anders gestel: het ons hier met praktiese missiologie te make? Wanneer Malan Nel se beskrywing van gemeentebou gelees word, klink dit soos praktiese missiologie:

Uitgaande van die feit dat God drie-enig sy gemeente bou, moet gehandhaaf word dat die doel daarvan die bekendwording van God is. God drie-enig moet as die enigste en ware God deur die gemeente in die wêreld bekend word—só soos Hy Hom deur sy Woord bekendgemaak het. Wanneer dit gebeur, word God verheerlik. Dan bestaan die gemeente en werk die gemeente vir die eer van God.

(Nel 1997:1)

Dat God “deur die gemeente in die wêreld bekend word...soos Hy Hom deur sy Woord bekendgemaak het”, stem ooreen met die missie van die Kerk soos dit tot dusver in hierdie studie uiteengesit is – met dien verstande dat God se openbaring eers deur die Skrif aan die gemeente, en dan deur die gehoorsame lewe van die gemeente aan die wêreld bekend gemaak word. Die missionêre einddoel, naamlik verheerliking van God, is ook hier ter sprake. Dit lyk dus asof gemeente-vernuwing en strategiese beplanning ‘n vorm van *praktiese missiologie* is, net soveel as wat dit *praktiese teologie* is. Hierdie stand van sake is te verstane as in gedagte gehou word dat die missie van die Kerk ‘n kernbegrip is vir die wese en karakter van die kerk. Vanuit die missie van die kerk, moet die ekklesiologie aangepas word, en praktiese teologie is die prosesse waardeur hierdie ekklesiologiese aanpassings teologies gekontroleer, uitgewerk en bestuur word.

Dit bring mee dat daar in dieselfde sin van *praktiese missiologie* en *praktiese ekklesiologie* gepraat kan word. Anders gestel: moet daar nie in die teologie gepraat word van die *praktyk van ‘n missionêre ekklesiologie* in plaas van *gemeentebou* nie? Hierdie verband tussen missiologie en ekklesiologie word treffend bespreek deur Bosch (1991:372) in sy paragraaf “*Missionary by Its Very Nature*”. Hierin wys hy dat die Kerk in wese as missionêr gesien word in die ontluikende ekklesiologie (“the church is seen essentially missionary”). Die Kerk is nie die stuurder nie, maar die een wat gestuur is. Die kerk bestaan omdat sy gestuur is, en daarom vind gemeente-opbou plaas ter wille van hierdie sending (missie). Sending is nie een van die verskeie take van die Kerk nie, dit is die taak waarmee die Kerk besig is. Omdat God ‘n missionêre God is (*Missio Dei*), is sy mense missionêr. Dit het onmoontlik begin word om oor die Kerk te praat, sonder om oor sending (missie) te praat.

Sweet (2007) het 'n kleurryke manier om hieroor te praat. In antwoord op die vraag: "What does a missional church look like?", sê hy:

I believe the primary mode of the church today is "attractional" rather than "missional." The Bible says Jesus "sent them out" (Mark 6:7). A "missional" church is a GOOD Church, where GOOD means Get Out Of Doors. A GOOD church is not one where people are trying to "live in" the gospel so much as "live out" the gospel. Just as the early church was shaped by mission, so must we be shaped by mission.

∨ An attractional church is focused on the word "come" ; a missional church is focused on the word "go."

∨ An attractional church tries to invite people in; a missional church tries to interact with people where they are.

∨ An attractional church is fixated on increased market share; a missional church is obsessed with increased world presence.

(Sweet 2007:2)

Vir Sweet gaan dit daaroor dat die lidmate van die Kerk individueel asook kollektief 'n suigrag-invloed in die wêreld moet uitoefen. In hierdie beeld van 'n "attractional church" is hy besig met 'n herbesinning van die missie van die kerk vir die hedendaagse Noord-Amerikaanse samelewing. Die "attractional church" as definisie van die "missional church" is eintlik net 'n nuwe manier om ekklesiologie en missiologie met mekaar te versoen.

2.3.2 *Is dit 'n bewustelike ontdekkingsproses, of gebeur die Kerk se verstaan van haar missie spontaan?*

Malan Nel (1994) is van mening dat die verstaan en opneem van hul missie by gemeentes alles behalwe 'n vanselfsprekende taak is. Hy beskryf dit as volg:

Gemeentebou is 'n *proses*. Hiermee word nie bedoel dat gemeentebou outomaties verloop nie. Dit is 'n proses wat in fases verloop...Hierdie fases moet begelei word. Daar moet meermale in die proses ingegryp word. Soms gryp faktore van buite of binne die gemeente as 't ware in die proses in en moet daarmee rekening gehou en aanpassings gemaak word. Die punt waarom dit gaan, is dat gemeentebou 'n langtermynbediening is wat as prosesmatig en in fases onderskei kan word."

(Nel 1994: 225)

Hier word definitief nie van 'n spontane gebeurtenis gepraat nie. In gemeentes behoort 'n bewustelike proses aan die gang te wees waarbinne die gemeente gelei word om haar missie te verstaan vir die tyd waarin sy leef. Hoewel gemeentebou en strategiese beplanning redelike onlangse teologiese ontwikkelings is, is die proses waar 'n gemeente gelei word, toegerus word en opgebou word, so oud soos die Nuwe Testament self. Paulus skryf: "En dit is die gawes wat Hy gegee het: apostels, profete, evangeliste, en herders en leraars. Sy doel daarmee was *om die gelowiges toe te rus* [my kursivering] vir hulle diens en vir die opbou van die liggaam van Christus" (Ef. 4:11-12 NAV).

Dit is die verantwoordelikheid van die leierskap van 'n gemeente (evangeliste, herders en leraars) om toe te sien dat hierdie proses van herbesinning van missie plaasvind in lyn met die Skrif (apostels en profete), sodat gelowiges toegerus kan wees vir hulle diens en die liggaam van Christus opgebou kan word (Ef. 4:11-13 NAV).

2.3.3 *Beteken dit dat kerke (of gemeentes) voortdurend met 'n program van missie-formulering besig moet wees?*

Malan Nel (1994:Ten slotte) sê: "Gemeentebou is 'n *bediening*. Dit is nie 'n program nie. 'n Program kry klaar en word afgesluit. Gemeentebou word nooit afgesluit nie. Om van gemeentebou as 'n program te praat is om 'n verwagte voltooiingsdatum in vooruitsig te stel."

Herbesinning oor missie is dus nie één van die dinge waarmee 'n gemeente besig moet wees nie, dit is deel van dié voortdurende taak van die Kerk. Waarom kan die missie van die Kerk nie net eenmalig vasgestel word en van daar af uitgeleef word nie? Eenvoudig omdat die Kerk haar in 'n

voortdurend veranderende wêreld bevind, en soos die wêreld verander, verander die gesig van die missie van die Kerk ook.

Die afgelope tyd het 'n groot bewuswording van hierdie veranderende wêreld gesien in die vorm van nadenke oor die hedendaagse konteks. 'n Onderzoek na die verhouding tussen die evangelie, kultuur en konteks kan meer duidelikheid gee oor die voortdurende missionêre herbesinning van die Kerk te midde van 'n veranderende konteks. In die volgende Hoofstuk sal meer hierby stilgestaan word.

2.4 Missie omsluit evangelisasie, getuienis en missionêre diakonaat

Op hierdie manier beskou, behoort gemeentes voortdurend in die lig van die Skrif en relevant tot hul omstandighede oor hul missie te besin. Die kernvraag in die herbesinning van missie is: Wat is ons gemeente as sigbare onderdeel van die Liggaam van Christus besig om te wys van Jesus Christus se verlossing en liefde, van ons Vader se almag, grootheid en genade en van die werking van die Heilige Gees in ons lewens, aan 'n wêreld wat op soek is na God? Soms en in sommige omstandighede is dit nodig om nie 'n sendeling te stuur nie, maar om self in die strate te gaan evangelisasie doen. Soms vereis omstandighede dat mense by hul onderskeie werkplekke getuies vir Christus sal wees. Ander kere weer, vra die omstandighede 'n missionêre diakonaat. Of 'n mens nou besig is met evangelisasie, getuienis, missionêre diakonaat, sendingwerk – al hierdie dinge behoort te gebeur as 'n uitdrukking van hoe die gemeente hul missie binne hul omstandighede vertolk.

Maar die missie van 'n gemeente het nie net te make met die dinge wat die gemeente of die individue van daardie gemeente doen (daad) nie. Dit gaan oor veel meer as die boodskap wat daardie gemeente of haar lidmate in woorde (woord) sê. Die missie van die Kerk word ook (en dikwels is dit die sterkste deel van haar boodskap) weerspieël in haar bestaanswyse. Hoe is die lidmate van 'n gemeente se verhouding met hul Hemelse Vader? Hoe lyk hul verhoudings teenoor mekaar? Hoe lyk die huweliksverhoudings, ouer-kind verhoudings? Hoe lyk die verhoudings wat hulle met mense buite die gemeente het? Wat is die stand van die verhoudings met vreemdelinge, weeskinders en weduwees? Word hierdie verhoudings opgebou deur die samelewingstruktuur waarin hulle hul bevind en wat deur hulle in stand gehou word, of is die "fibre" van die samelewing van so 'n aard dat dit gesonde Bybelse verhoudings teëwerk? In die apartheids-tyd het die hele samelewingstruktuur die eenheid tussen gelowiges van verskillende "rasse" belemmer. In die huidige tydsvak bemoeilik die samelewingstruktuur in Suid-Afrika verskeie familieverhoudings omdat dit daartoe lei dat baie jongmense 'n heenkome in ander lande gaan soek – iets wat op 'n ander manier ook teenwoordig was tydens die vorige landsregering. Het die missie van die Kerk nie ook met die herstrukturering van hul bestaanswyse te maak nie? Daarvoor is voortdurende herbesinning nodig.

2.5 Samevatting

Sending is tradisioneel gesien as 'n onderafdeling van die bedrywighede van die kerk. Die afgelope tyd is al meer ontdek dat sending ten nouste saamhang met die Missio Dei, God se sending in die wêreld. Die Kerk het nie haar eie sending nie, maar word geroep om deel te neem aan God se missie in die wêreld. Missie hang daarom ten nouste saam met taak en roeping, en daarom verkies hierdie studie die term “missie” bo “sending”. Missie is die uitvoering van die kollektiewe roeping en taak van die Kerk, en het te make met die kerk se woorde, dade en bestaanswyse, soos Newbigin dit treffend aantoon. Omdat die Kerk deelneem aan God se Missio Dei, is die missie van die Kerk 'n gegewe vanuit die Skrif: Verkondiging en voorbeeld tot eer van God. Die gesig van hierdie missie verskil egter van plek tot plek en tyd tot tyd. Daarom is dit belangrik dat die Kerk voortdurend herbesin oor haar missie in die wêreld. Missie word gesien as praktiese ekklesiologie en missionêre ekklesiologie. Dit omsluit terme soos evangelisasie, missionêre diakonaat en getuienis. Wanneer daar in hierdie studie na die missionêre waarde van die Belhar Belydenis verwys word, word daarmee bedoel die waarde wat Belhar vir die missie van die Kerk in die wêreld het. In daardie opsig is die Belhar Belydenis reeds 'n missionêre dokument.